

Vergaderjaar 2023–2024

21 501-32

Landbouw- en Visserijraad

Nr. 1638

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 25 april 2024

De vaste commissie voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit over de brief van 18 april 2024 inzake de Geannoteerde Agenda Landbouw- en Visserijraad van 29 april 2024 te Luxemburg (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1637).

De vragen en opmerkingen zijn op 22 april 2024 aan de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit voorgelegd. Bij brief van 25 april 2024 zijn de vragen beantwoord.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Graus

Adjunct-griffier van de commissie,
Van den Brule-Holtjer

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van het verslag informele Landbouw- en Visserijraad en hebben daarover de volgende opmerkingen met bijbehorende vragen.

De leden van de PVV-fractie vinden goed te lezen dat de Raad zich uitsprak over het versterken van de strategische autonomie op het gebied van eiwitten, waarbij de nadruk ligt op het vergroten van de eigen productie in de lidstaten. Evenals het verminderen van de import van eiwitten uit landen buiten de Europese Unie (EU).

De leden van de PVV-fractie constateren dat waar de focus in de afgelopen vijf jaar in de strategische agenda heel erg lag op verduurzaming van de landbouw, het accent lijkt te verschuiven naar voedselzekerheid. Hier zijn deze leden erg blij mee. In het kader van de voedselzekerheid verzoeken deze leden de Minister om extra aandacht te vragen voor de lidstaten in de vruchtbare gordel waar, door een grotere productie, lokaal ook puntdruk kan ontstaan. Een bepaalde coulance is wenselijk om de voedselzekerheid te kunnen borgen naar de toekomst toe.

De leden van de PVV-fractie kunnen zich verenigen met het belang van een goede concurrentiepositie van de EU, evenals het belang van een mondiaal gelijk speelveld.

De leden van de PVV-fractie vinden echter dat, gelet op beperkingen en kaders afkomstig uit het mest- en stikstofbeleid, dat de concurrentiepositie van Nederland, met de meest vruchtbare delta, zeer snel ondergeschikt raakt.

De leden van de PVV-fractie vinden dat dit dan zowel geldt voor het voorzien in dierlijke-, marine-, als plantaardige eiwitten. Deze leden vragen of de Minister kan beamen dat het gestelde doel alleen te behalen is met de juiste middelen? Het zijn juist de middelen waarin Nederland steeds meer wordt beperkt.

Antwoord

Verduurzaming van de land- en tuinbouwsector is juist nodig om voedselzekerheid op de lange termijn te borgen. Dit geldt ook voor de sector in Nederland. Op dezelfde voet doorgaan, zet het voedselsysteem op de lange termijn onder druk. Verduurzaming is daarom voor Nederland noodzakelijk om in de toekomst een belangrijke bijdrage te kunnen blijven leveren aan de Europese voedselvoorziening. Het kabinet is daarom voorstander van een Europese inzet die recht doet aan het belang van zowel voedselzekerheid als verduurzaming.

De Nederlandse sector draagt met zijn innovatieve karakter bij aan zowel strategische autonomie als duurzaamheid. Deze doelen zullen in samenhang bereikt moeten worden om de toekomst van de Nederlandse landbouw en zijn internationale positie te waarborgen, zoals ook uiteengezet in de brief over de internationale inzet van LNV die op 15 maart jl. aan uw Kamer is gestuurd (Kamerstuk 30 196, nr. 825).

De leden van de PVV-fractie constateren dat voedsel uit zee een waardevolle bijdrage levert aangezien mariene eiwitten voor een gezonde bijdrage zorgen aan een verantwoord eetpatroon. Deze leden ondersteunen de visie om als Nederland daar waar mogelijk onafhankelijk te zijn in de voedselvoorziening, waar de vissen uit onze wateren dan ook een belangrijk onderdeel van zijn.

De leden van de PVV-fractie zouden bij de beoordeling van de voorstellen van de Europese Commissie (EC) met betrekking tot hulp aan de landbouwsector willen benadrukken dat er aandacht voor de regels omtrent de kalenderlandbouw moet komen, waarbinnen een duidelijke verruiming moet komen. Deze leden zijn deze mening bedeeled omdat zij zien dat de huidige regels niet meer voldoen en boeren hierdoor vaak in de knel komen.

Antwoord

De vereenvoudigingsvoorstellen van de Europese Commissie (Commissie) geven meer ruimte aan de lidstaten om uitzonderingen te maken in situaties waarin extreem weer het boeren moeilijk maakt om aan de data van de Goede Landbouw- en Milieucondities (GLMC's) te voldoen. Ook hebben lidstaten meer ruimte om voorwaarden van de GLMC's te formuleren. De voorstellen hebben echter betrekking op het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Dit heeft geen directe doorwerking in andere regelgeving, zoals het mestbeleid.

Het proces om te komen tot het 8e Actieprogramma nitraatrichtlijn, dat eind 2025 moet worden vastgesteld, is gestart. Dit is een nieuw moment om te bepalen welke maatregelen nodig zijn voor het behalen van de doelen van de Nitraatrichtlijn. Bij dat traject worden ook stakeholders betrokken waaronder sectorpartijen, natuurorganisaties en waterbeheerders. Er zijn al startbijeenkomsten georganiseerd en gedurende het proces vinden er gesprekken met stakeholders plaats.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda en hebben hierover enkele vragen.

Opvolging snelle en structurele antwoorden op de crisissituatie in de landbouwsector

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie lezen dat de Commissievoorstellen voor het verminderen van de regeldruk voor boeren weer ter sprake zal komen. Deze leden ontvangen graag snel een terugkoppeling over de actuele stand van zaken rond deze voorstellen.

Antwoord

Uiteraard zal ik uw Kamer informeren als er nieuwe informatie beschikbaar komt over de Commissievoorstellen met betrekking tot vermindering van de regeldruk, waar mogelijk via het verslag van de Raad.

Kan de Minister aangeven wat zijn inzet is op de acties die zijn aangekondigd op de korte, middellange en lange termijn? Wat verwacht hij van deze aangekondigde herzieningen, welke punten levert hij daarop aan en met welke collega-lidstaten is hij van plan hierin op te trekken?

Antwoord

Op korte termijn zal ik uw Kamer schriftelijk informeren over de invulling van de nationale keuzeruimte die is ontstaan door de door de Commissie aangepaste Basisverordening.

Samen met andere lidstaten (waaronder Duitsland en Denemarken) heb ik in 2023 via een brief de Commissie opgeroepen tot meer en snellere mogelijkheden om het Nationaal Strategisch Plan (NSP) aan te kunnen passen. Hier blijf ik aandacht voor vragen. Ook zonder de verordening aan te passen zijn verbeteringen mogelijk. Ik zal nieuwe voorstellen voor de

middellange termijn die boeren ondersteunen en passen binnen het Nederlandse beleid, op hun merites beoordelen en waar mogelijk steunen. Bij de Landbouw- en Visserijraad van maart jl. heb ik me daarbij gericht op het waar mogelijk verder verlagen van de administratieve lasten, flexibiliteit binnen het GLB-budget zodat veranderende omstandigheden beter opgevangen kunnen worden en versnelling van wijzigingen van het NSP. Als laatste wil ik opmerken dat wijzigingen in het GLB en de uitvoering van het NSP die met grote snelheid moeten worden doorgevoerd ook zorgen voor onduidelijkheid in de uitvoering en op het erf. Ik neem daarom in de afweging over het toepassen van Commissievoorstellen in Nederland (ook) effecten mee als stabiliteit, uitvoerbaarheid en duidelijkheid, zodat boeren weten waar ze op kunnen rekenen met het GLB.

Op de lange termijn blijf ik kijken naar mogelijkheden om de regeldruk en administratieve lasten te verminderen. Dit staat voor het GLB na 2027 ook duidelijk op het netvlies van de Commissie en andere lidstaten.

Kan de Minister hierin expliciet ook aandacht geven aan voorstellen die de regeldruk bij biologische boeren verlagen en hen hierbij betrekken?

Antwoord

Ja, ik ben in overleg met stakeholders, inclusief de biologische sector, over de voorstellen.

Op welke punten kunnen de Commissievoorstellen nog worden geamendeerd door het Europees Parlement (EP)?

Antwoord

Op het moment van schrijven heeft het Europees Parlement (EP) nog niet gestemd over de aanpassing van de Basisverordening. De stemming staat gepland voor woensdagmiddag 24 april. Het EP heeft hierbij de mogelijkheid om op het gehele voorstel wijzigingen voor te stellen. In dat geval zal overleg met de Raad over het voorstel van de Commissie en de positie van het EP noodzakelijk worden. Dit zou betekenen dat de aanpassingen niet op korte termijn in zullen gaan.

Voert de Minister zelf een actieve lobby om de voorstellen op enkele punten nog te wijzigen of staat hij volledig achter de voorgestelde maatregelen?

Antwoord

De procedure voor deze wijzigingen was een spoedprocedure. Gezien de zeer korte tijd tot de aanvang van het (verkiezings)reces van het EP, hebben de lidstaten ingestemd met het voorstel zonder extra amendementen toe te voegen. Een actieve lobby op dit voorstel is daarom niet van toepassing. Mijn appreciatie van de door de Commissie gedane voorstellen heb ik op 19 maart 2024 aan uw Kamer gestuurd (Kamerstuk 28 625, nr. 360). Ook heb ik uw Kamer middels het verslag van de afgelopen Raad laten weten dat de Raad heeft ingestemd met de wijzigingsvoorstellen (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1635).

Het valt deze leden op dat de boerenprotesten een prominente rol hebben in de non-paper en de communicatie van de EC. Deze leden horen graag op welke manieren protesterende boerenorganisaties betrokken zijn geweest bij de totstandkoming van de Commissievoorstellen. Eveneens horen deze leden graag hoe vertegenwoordigers van biologische boeren en milieuorganisaties betrokken zijn bij het uitwerken van deze voorstellen.

Antwoord

Ik heb geen inzicht in het proces dat de Commissie gevolgd heeft bij het schrijven van het non-paper over het versterken van de positie van de boer in de keten. Ik weet ook niet welke invloed stakeholders hebben gehad of zullen hebben bij het verder uitwerken van deze voorstellen. In het non-paper staan zowel voorstellen die al in voorbereiding waren, onder meer rondom koolstoflandbouw en de evaluatie van de Richtlijn Oneerlijke Handelspraktijken, als nieuwe voorstellen. Enkele voorstellen lijken gebaseerd te zijn op ervaringen uit andere lidstaten, zoals het prijzenobservatorium en transparantie van contracten.

Landbouwgerelateerde handelsvraagstukken

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie lezen dat de Minister wordt geïnformeerd over lopende onderhandelingen op het gebied van internationale handel. Zijn er onduidelikheden over de lopende onderhandelingen waar de Minister benieuwd naar is? Wat moet er volgens hem nog worden opgehelderd op dit vlak? Zijn er punten van zorg die hij de EC gaat meegeven over de handelsvraagstukken?

Antwoord

Tijdens de Raad zal de Commissie ingaan op onderhandelingen over handelsakkoorden met derde landen. Dit is een regulier agendapunt dat een aantal keer per jaar geagendeerd wordt. Ik zal de informatie van de Commissie aanhoren, waarbij sensitieve sectoren in relatie tot een marktaanbod, hoge productiestandaarden, duurzaamheid en dierenwelzijn mijn specifieke aandacht hebben.

In mijn interventie zal ik aangeven dat Nederland vindt dat er, bij het verlenen van markttoegang, prudent moet worden omgegaan met kwetsbare sectoren zoals weergegeven in de diverse EU-studies over de cumulatieve impact van handelsakkoorden op de landbouwsector (2016, 2021 en 2024). In dat kader zal ik het belang van nauwkeurige monitoring en rapportage van de Europese landbouwmarkten door de Commissie steunen. Dit is nodig om marktverstoringen tijdig te kunnen signaleren en adresseren. Daarbij zal ik wijzen op het belang van het beschermen van de sensitieve landbouwsectoren middels de inzet van quota en preferentiële tarieven. Ik zal de Commissie daarnaast vragen om bij nieuwe EU-voorstellen voor dierenwelzijnswetgeving ook oog te hebben voor producten uit derde landen zoals de Commissie dat eerder heeft aangekondigd. De Commissie heeft al aangegeven te onderzoeken of dierenwelzijnsregels voor producten uit derde landen kunnen worden opgesteld die ten minste gelijkwaardig zijn aan die van de EU, met inachtneming van de WTO-regels.

Uw Kamer wordt op regelmatige basis geïnformeerd over de lopende onderhandelingen over handelsakkoorden door de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, laatstelijk via de voortgangsrapportage handelsakkoorden van februari jl. (Kamerstuk 21 501-02, nr. 2829, bijlage).

Verder zijn deze leden bezorgd over de toenemende toegang van niet-Europese landen met lage prijzen voor voedselproducten op de Europese markt. Deze leden zien hierdoor de druk op Europese boeren toenemen, waardoor hoogwaardige en duurzame producten van Nederlandse bodem uit de markt worden gedrukt. Worden de economische effecten van handelsverdragen uiteengezet voor verschillende soorten en grootte van boerenbedrijven? Welke soorten boerenbedrijven profiteren het meest van de handelsverdragen en welke komen onder druk te staan? Zijn de verschillen in de nadelige gevolgen van de

concurrentiedruk voor verschillende soorten boerenbedrijven uiteengezet?

Antwoord

De Commissie voert effectanalyses uit voordat de onderhandelingen starten over een handelsverdrag met derde landen, zoals bijvoorbeeld het per 1 mei inwerkingtredende handelsverdrag met Nieuw-Zeeland¹. Hierbij worden de economische effecten op de interne markt onderzocht. Er wordt daarbij niet standaard gekeken naar alle soorten en groottes boerenbedrijven, maar meer in zijn algemeenheid naar agrarische sectoren. Daarnaast worden sinds 2016, mede op verzoek van Nederland, cumulatieve effectanalyses uitgevoerd waarbij onder andere nagegaan wordt wat het effect is van reeds inwerkinggetreden handelsakkoorden en voorgenomen handelsakkoorden op de landbouwsector.

Uit de recente studie van het EU Joint Research Centre² blijkt dat EU-handelsakkoorden positief zijn voor de EU-landbouwsector als geheel, terwijl een aantal sectoren te maken kan krijgen met toenemende concurrentie. Deze studie gaat in op een aantal specifieke sectoren, waaronder rundvlees en pluimveevlees. De studie is niet op lidstaatniveau uitgesplitst, noch op bedrijfsniveau. Ook de uitkomsten van onderzoeken van de Wageningen University & Research (WUR), die in opdracht van het kabinet zijn uitgevoerd, zijn op sectorniveau, en niet op het niveau van individuele boeren in Nederland.

De meest nauwkeurige berekening van de effecten van handelsakkoorden op Nederlandse landbouwbedrijven is gemaakt in het kader van het mogelijke EU-Mercosur akkoord. Het onderzoeksrapport is op 14 januari 2021 aan uw Kamer aangeboden (Kamerstuk 31 985, nr. 68.). Dit onderzoek zal dit jaar geactualiseerd worden. Of een handelsakkoord uiteindelijk positief dan wel negatief uitpakt voor een individuele boer of een landbouwbedrijf is van meer factoren dan alleen het betreffende akkoord afhankelijk, en kan over de tijd door gewijzigde (markt- en geopolitieke) omstandigheden veranderen. Factoren kunnen onder meer zijn: wat wordt geproduceerd, de productiewijze, de contracten die zijn afgesloten, en de Europese dan wel globale marktomstandigheden van het moment.

Jaarlijkse prestatieverslagen in het kader van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie lezen dat de jaarlijkse prestatieverslagen van het GLB worden besproken. Welke punten zijn de Minister opgevallen bij het eerste prestatieverslag? Welke verbeterpunten ziet hij richting komend jaar? Naar welke ervaringen van collega-lidstaten is hij benieuwd en hoe gaat hij deze verwerken in het Nederlandse prestatieverslag?

Antwoord

Het betreft het eerste prestatieverslag over het GLB-Nationaal Strategisch Plan. Omdat 2023 het eerste jaar is van de invoering van de nieuwe GLB-systematiek, bevat dit verslag zeer beperkte informatie. De resultaten van de basispremie, de ecoregeling en het agrarisch natuurbeheer van kalenderjaar 2023 worden bijvoorbeeld pas in het tweede prestatieverslag vermeld. Ik zal daarom in de Raad aangeven dat het nog te vroeg is om

¹ EUR-Lex – 52017SC0289 – EN – EUR-Lex (europa.eu)

² EU Joint Research Centre publicatie van 22 februari 2024: Cumulative economic impact of upcoming trade agreements on EU agriculture, <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC135540>.

conclusies te trekken over het functioneren van deze rapportagesystematiek. Wel is het proces om te komen tot het prestatieverslag nuttig, omdat het dwingt tot vroegtijdige analyse en bijsturing. Daarbij plaats ik wel de notie dat het prestatieverslag geen informatie moet bevatten die leidt tot onnodige administratieve lasten voor boeren en in de uitvoering van het GLB. Ook zal ik aangeven dat de voortgang van het GLB-Nationaal Strategisch Plan zoals gemeld in het prestatieverslag onvoldoende zegt over de impact van de GLB-interventies.

Visie voedsel uit de zee en grote wateren

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie brengen tot slot buiten de orde van de agenda nog de Visie voedsel uit zee en grote wateren onder de aandacht. Deze leden vinden het van groot belang dat er samenhangend beleid wordt gevoerd op het gebied van voedselwinning en natuur en steunen de verduurzaming van de visserijsector van harte. Over uitgangspunt 1 – «voedsel uit zee is belangrijk» – vernemen deze leden graag wat de Minister bedoelt met «[d]e voedselproductie op zee verdient [...] een nadrukkelijker plek in ons beleid, in de schappen en op ons bord.» Welke beleidsvoorstellen zijn er nodig volgens de Minister? Hoe verenigt de Minister dit met het tweede uitgangspunt, indien dit voorstellen betreft die de visconsumptie vergroten,? Is het niet wenselijker dat de visconsumptie gelijk blijft of zo nodig afneemt?

Antwoord

De uitgangspunten van het kabinetsbeleid voor een duurzame en gezonde voedselconsumptie zijn de Richtlijnen goede voeding van de Gezondheidsraad en de adviezen van het Voedingscentrum die daarop gebaseerd zijn. Het advies van deze instanties is om één keer per week vis te eten, bij voorkeur vette vis. Op dit moment haalt een gedeelte van de Nederlandse bevolking deze aanbeveling niet.

Ik vind het belangrijk om me in te zetten voor een gezonde en duurzame consumptie van vis, schaal en schelpdieren. En wat mij betreft vooral de consumptie van soorten die gevangen worden in Nederlandse en ons omringende wateren. Hierbij is het uiteraard belangrijk om naast gezondheidsaspecten ook duurzaamheidsaspecten mee te wegen. Niet alle vissoorten zijn even duurzaam en het is belangrijk dat de winning van vis, schaal en schelpdieren plaatsvindt binnen de ecologische draagkracht. Daarom zet ik mij ook in om de winningsmethoden van de Nederlandse ondernemers waar nodig verder te verduurzamen. Voorts wil ik in kaart laten brengen wat de voetafdruk van vis, schaal en schelpdieren is om voedsel van land en zee beter te kunnen vergelijken.

Over wat er nodig is om meer vis uit de wateren in onze regio te consumeren ga ik in gesprek met de sector, want daar ligt een belangrijke rol voor hen. Waar nodig en passend kunnen we daarbij als overheid ondersteunen. Dat is onderdeel van de uitvoeringsagenda van de Visie voedsel uit zee, waarvan ik heb aangegeven dat dit aan het nieuwe kabinet is.

Over uitgangspunt 2 – «voedsel uit zee oogsten we binnen de draagkracht van het ecosysteem» – zijn deze leden benieuwd hoe de Minister definieert wat binnen de draagkracht van het ecosysteem valt. Tot op welke hoogte mag de mariene natuur worden belast? Welke rol speelt de ecosysteefunctie van visbestanden in het op peil houden van de mariene natuur?

Antwoord

De draagkracht van het ecosysteem is een breed begrip. Er bestaan kaders in beleid en regelgeving die dit concreter maken en waar Nederland aan gehouden is. Het gaat om de Europese milieukaders zoals de Vogel- en Habitatrictlijn en de Kaderrichtlijn Mariene Strategie. Maar ook om internationale kaders als OSPAR en het Biodiversiteitsverdrag. Ook het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) borgt de gezondheid van het mariene ecosysteem en geeft hier handvatten voor. Zo ziet de ecosysteemgerichte benadering van het GVB op het minimaliseren van de negatieve gevolgen van visserijactiviteiten op het mariene ecosysteem.

Over de drie prioriteiten hebben deze leden ook enkele vragen. Over prioriteit 1 – «ruimte voor voedselwinning op zee» – vragen deze leden hoe de Minister van plan is om te bepalen welke locaties geschikt zijn voor visserij. Deze leden vragen specifiek over windparken of de Minister erkent dat de keuzes zullen afhangen van het soort windpark en de locatie. Hoe wordt deze keuze uiteindelijk gemaakt? Zijn windparken niet juist een goede plek om maatregelen te nemen die de natuur herstellen en versterken? Hoe wordt de afweging per gebied gemaakt tussen actieve visserij stimuleren of natuurversterking aanjagen?

Antwoord

Het aanwijzen van nieuwe windenergiegebieden in het Programma Noordzee is de verantwoordelijkheid van het kabinet onder coördinatie van de Minister van Infrastructuur en Waterstaat. In het kader van de Visie op voedsel uit zee en grote wateren (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1624) is besloten het belang van visserij bij ruimtelijke afwegingen te onderbouwen en vast te leggen in beleid. Dat zorgt ervoor dat we het belang van de visserij steviger en beter gemotiveerd kunnen meewegen bij de ruimtelijke planning van het gebruik van de Noordzee. Om het belang van ruimte voor de visserij in beeld te brengen, kijken we bijvoorbeeld naar de bijdrage van die visgronden aan de totale voedselproductie uit zee. En we kijken naar de rol die het gebied speelt bij duurzame voedselwinning en voor de instandhouding van een robuuste sector en de impact op de keten en gemeenschappen.

Als het gaat om het benutten van de ruimte binnen windparken – onder de naam «medegebruik» – wordt de afweging gemaakt in het kader van zogenaamde gebiedspaspoorten onder coördinatie van het Ministerie van Infrastructuur & Waterstaat. Daarbij wordt gekeken naar mogelijkheden en kansen voor verschillende vormen van dat gebruik, of dat de gebiedskenmerken zich vooral lenen voor natuurontwikkeling. Dit geldt bijvoorbeeld voor die windparken waarbinnen we in de tender natuurontwikkeling specifiek hebben gestimuleerd om bij te dragen aan een verbeterde staat van de natuur op de Noordzee. Op grond van het Programma Noordzee 2022–2027 zijn er op dit moment vier vormen van ruimtegebruik binnen windparken mogelijk: natuurontwikkeling, passieve visserij, aquacultuur en andere vormen van duurzame energie zoals zonnepanelen en golfenergie of batterijen voor energieopslag. Op dit moment is qua visserij dus alleen passieve visserij binnen windparken toegestaan. Gaat het om actieve visserij in (een deel van de) windparken, dan brengen we in beeld onder welke voorwaarden dit kan en haalbaar is, en of/hoe de visserijondernemers en windparkeigenaren aan deze voorwaarden zouden kunnen voldoen, rekening houdend met ander gebruik. Bij al het gebruik van de Noordzee geldt dat dit alleen mogelijk is binnen de ecologische draagkracht.

Over prioriteit 2 – «vernieuwend ondernemerschap» – vragen deze leden welk onderscheid de Minister maakt tussen verschillende vangsttechnieken. Welke vormen van visserij zijn volgens de Minister het meest wenselijk en hoe gaat hij vissers helpen om deze kant op te bewegen?

Welke mogelijkheden ziet de Minister om duurzame visserij aantrekkelijker te maken?

Antwoord

De toekomst van de bodemberoerende visserij vraagt om aandacht vanwege de gevolgen van deze visserij voor kwetsbare bodemnatuur. Omdat niet alle gebieden even kwetsbaar zijn en niet alle technieken evenveel impact hebben op de natuur is meer wetenschappelijke duidelijkheid vereist. Op basis van onderzoek wil ik bepalen of het wenselijk is om onderscheid te maken.

Ten algemene is een transitie naar een vloot met minder bodemberoering, een hogere selectiviteit en een lager brandstofgebruik noodzakelijk. Daarom ondersteun ik de vissers om de impact op de natuur te verminderen via innovatiesubsidies, maar zal ook via het traject van de herziening van het contingentenstelsel worden gekeken hoe vanuit dit stelsel verduurzaming kan worden gestimuleerd. Ik bevorder de uitwisseling van kennis en ideeën over innovatieve en duurzame technieken via het Visserij Innovatie Netwerk.

Tot slot zijn deze leden bij prioriteit 3 – «Nederlandse inzet in Europa» – benieuwd welke concrete aanpassingen van Europese wet- en regelgeving de Minister nodig heeft om de Nederlandse vloot sneller te verduurzamen. De Minister schrijft dat «de overheid zal blijven inzetten op beter uitvoerbare en handhaafbare wet- en regelgeving.» Wat maakt de huidige wet- en regelgeving slecht uitvoerbaar? Is het bovendien al bekend of er belangstelling is voor een Europees innovatienetwerk? Met welke collega-lidstaten acht de Minister samenwerking op dit gebied kansrijk?

Antwoord

Om ervoor te zorgen dat visserijondernemers zich kunnen aanpassen aan de veranderende omstandigheden en zich kunnen ontwikkelen naar een meer duurzame en flexibele vloot, is er mogelijk een aanpassing van wet- en regelgeving nodig. Als onderdeel van de uitvoeringsagenda onderzoek ik of dit daadwerkelijk van toepassing is en, indien dit het geval is, welke concrete aanpassingen nodig zijn. Hierbij hoort dat bij het opstellen van nieuwe of aangepaste wet- en regelgeving uitvoerbaarheid en handhaafbaarheid centraal staan. Aangezien het Europese wet- en regelgeving betreft, zal ik hierover met de Commissie en lidstaten in overleg moeten treden. Dat betekent dat dit tijd zal vragen.

In de huidige wet- en regelgeving is de ervaring met onder meer de aanlandplicht dat deze lastig uitvoerbaar en handhaafbaar is. In het verlengde van de exercitie in de landbouw ter vermindering van administratieve lasten en vereenvoudiging van regelgeving is, zoals ik in het Commissiedebat LNV-inzet in de Europese Unie van 9 april jl. heb aangegeven, een brief aan de Eurocommissaris onderweg met de oproep deze exercitie ook voor visserij uit te voeren. Daarbij vraag ik reeds aandacht in Brussel voor noodzakelijke aanpassingen in de Europese steunkaders, zodat verdere verduurzaming van de vloot ook de benodigde ondersteuning kan ontvangen.

Daarnaast verken ik als onderdeel van de uitvoeringsagenda of er belangstelling bestaat voor meer samenwerking op het gebied van innovatie, zoals door middel van een Europees Innovatienetwerk, waarbij de vraag wordt meegenomen of er kan worden aangesloten op bestaande initiatieven zoals de Community of Practice Noordzee (CoP) en het Visserij Innovatie Netwerk (VIN). Met de lidstaten aan de Noordzee wordt reeds veel samengewerkt op verschillende gebieden, waarbij innovatie mogelijk

een groter onderdeel zou kunnen worden. De contacten hierover de komende tijd moeten leren in hoeverre hier belangstelling voor is. Ook vind ik het belangrijk dat op het gebied van onderzoek internationaal wordt samengewerkt en verken ik hiertoe mogelijkheden. Zo hebben Wageningen Marine Research en het Franse wetenschappelijk instituut IFREMER vorig jaar een samenwerkingsovereenkomst ondertekend die handvatten biedt voor het delen en ontwikkelen van kennis.

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad van 29 april 2024. Deze leden hebben enkele vragen over de inzet van het kabinet gedurende deze landbouw- en visserijraad.

Import van landbouw- en voedselproducten uit Rusland

De leden van de VVD-fractie zijn bezorgd nu deze leden hebben vernomen dat bepaalde landbouw- en voedselproducten, zoals graan van Russische akkers, nog steeds de Europese markt bedienen. Al twee jaar voert het Kremlin naast een conventionele oorlog met Oekraïne, ook oorlog via de wereldmarkt voor granen. Uit recente studies blijkt dat Rusland de Europese landbouwmarkten ontwricht door graan uit Oekraïne te vervangen voor Russisch graan, door toevoer via de Baltische staten. Ook deze lidstaten vinden dat een zorgelijke ontwikkelen en riefen de EC al op tot actie. Deze leden vragen de Minister dan ook of het kabinet deze constatering ook scherp op het netvlies heeft en vragen daarnaast of de Minister de mening deelt dat dit de solidariteit van de Europese lidstaten voor Oekraïne kan ondermijnen. Deze leden vragen daarnaast wat de inzet van de Minister gaat zijn om samen met de EC te bezien of importhefingen op Russisch graan aan de grote lijst van sancties kan worden toegevoegd.

Op 9 april jongstleden nam de Kamer de motie van de leden Van Campen en Boswijk (Kamerstuk 21 501-20, nr. 2075) aan die het kabinet hier ook op toeroept en daarnaast verzoekt zich maximaal in te spannen om ondermijning van de Oekraïense landbouwsector door Rusland tegen te gaan. Deze leden zouden dan ook willen vragen hoe het kabinet uitvoering gaat geven aan deze motie? Welke stappen gaat het kabinet zetten op nationaal niveau, dan wel samen met de andere lidstaten en met name met de Baltische lidstaten, die op dit moment ongewenst als poort tot de Europese markt fungeren voor Rusland? Wat is daarbij het tijdsplan waarop de Kamer kan worden geïnformeerd over de te volgen stappen?

Antwoord

De Commissie heeft 22 maart jl. een voorstel gedaan om tarieven te heffen op het Russisch graan dat de EU inkomt³. Met het voorstel worden extra heffingen ingevoerd op graan, oliezaden en afgeleide producten met oorsprong of geëxporteerd uit Rusland en Belarus. De hoogte van de heffingen zijn dusdanig dat het naar verwachting de importen zal tegengaan. Het verhogen van EU tarieven heeft geen invloed op doorvoeren behoeve van derde landen. Dit is belangrijk met het oog op mondiale voedselzekerheid. Een brief om uw Kamer hierover te informeren en de kabinetsappreciatie worden naar verwachting binnenkort door de Minister van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking naar uw Kamer verzonden. In deze brief zal ook ingegaan worden op de motie Van Campen/Boswijk.

³ De mededeling geeft aan dat Russisch graan slechts 1% van de EU consumptie betreft (EU handelsdata 2023).

Op dit moment gelden in het kader van de Ruslandsancties geen importrestricties op Russisch graan. Het kabinet onderzoekt voortdurend de mogelijkheden tot aanvullende sancties, waarbij alle opties op tafel liggen, maar zwaarwegende humanitaire belangen zoals de wereldwijde voedselzekerheid randvoorwaarde zijn.

Vragen en opmerkingen van de leden van de NSC-fractie

De leden van de NSC-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad van 29 april 2024. Deze leden hebben enkele vragen over de inzet van het kabinet gedurende deze landbouw- en visserijraad.

Voorstel Europese Commissie herziening gemeenschappelijk landbouwbeleid voor vereenvoudiging van regels voor boeren

De leden van de NSC-fractie zijn blij met de maatregelen in de herziening van het GLB voor vereenvoudiging van regels voor boeren. Dit kan op korte termijn verlichting bieden. Deze leden zetten hun vraagtekens bij het afschaffen van de conditionaliteitscontroles voor bedrijven met een aanvraag van minder dan 10 hectare. Het kabinet staat hier kritisch tegenover vanwege de oneerlijke concurrentie, omdat Nederland veel grote boerenbedrijven heeft (met veel hectares). Slechts een kwart van de Nederlandse agrarische bedrijven valt hieronder, terwijl dit in Europa 65 procent is. Deelt de Minister de mening dat deze maatregel met name voordelig is voor de Oost-Europese landen zoals Polen, Hongarije en Roemenië waar relatief 54,3 procent, 81,4 procent en 91,8 procent van de boerenbedrijven kleiner zijn dan 10 hectare? Zo ja, is de Minister voornemens dit standpunt in de Raad kenbaar te maken?

Antwoord

Er zal in de Raad geen discussie plaatsvinden over dit voorstel. In de Raad van 26 maart jl. is hierover gesproken. Daarbij heb ik mijn zorgen geuit over de impact die de voorstellen kunnen hebben op de groene doelen van het GLB, zeker bij het niet meer controleren van bedrijven met een aanvraag kleiner dan 10 hectare. Ik heb de Commissie daarom opgeroepen om de invloed van de wijzigingsvoorstellen op de groene doelen te monitoren en daarover te rapporteren, zodat we hierover in gesprek blijven.

De leden van de NSC-fractie hebben vragen over de gevolgen van deze maatregel voor de agrarisch ondernemers in Nederland. Deze leden zien dat veel kleine, vaak extensieve boeren in Nederland juist wel veel grond hebben. Deze leden zien ook dat er grote bedrijven met tonnen omzet, met name varkenshouderijen, minder dan 10 hectare hebben. Heeft de Minister een inventarisatie van hoeveel Nederlandse bedrijven en welke type bedrijven onder deze regel vallen? Zo ja, kan de Minister deze met de Kamer delen?

Antwoord

Met de maatregelen zijn bedrijven die het GLB aanvragen kleiner dan 10 hectare uitgesloten van controles en sancties voor de conditionaliteiten van het GLB. Het gaat in Nederland van de bedrijven die GLB aanvragen om circa 10.000 bedrijven, voornamelijk bedrijven met graasdieren (circa 36%), akkerbouw (circa 23%) of tuinbouw (circa 18%). Circa 11% van de bedrijven betreft hokdierbedrijven. Daarnaast is er een beperkt aantal andere bedrijfstypen. De varkenshouderijen vallen net als de pluimveebedrijven onder de hokdierbedrijven. Het gaat daarmee om een beperkte groep varkenshouderijen die onder deze uitzondering valt. Varkenshouderijen hebben vaak een beperkte hoeveelheid subsidiabele landbouwgrond.

Deelname aan de basisinkomenspremie is daardoor minder interessant voor deze bedrijven. Nederland kan als lidstaat wat betreft de GLB-conditionaliteiten geen andere afweging maken. De bepaling in de Commissievoorstellen over de uitsluiting van controles en sancties heeft na goedkeuring door het EP een directe werking voor alle lidstaten en geldt voor alle bedrijven die aan het criterium voldoen. Bedrijfs grootte in termen van intensieve landbouw of omzet speelt daarbij geen rol. Een belangrijke kanttekening bij deze uitzondering is wel dat het alleen gaat om de controles en sancties voor de conditionaliteiten vanuit het GLB. Waar conditionaliteiten en/of voorwaarden hun oorsprong hebben in andere nationale en Europese regels, kan er vanuit die regels wel gecontroleerd worden bij bedrijven kleiner dan 10 hectare.

De leden van de NSC-fractie willen dat de maatregelen die Europa neemt om de regels voor boeren te vereenvoudigen ook die boeren treft die dat het hardst nodig hebben. Deze leden vragen de Minister om deze regeling zo vorm te geven dat deze ook de boeren steunt die het in Nederland het hardst nodig hebben. Is het in de ogen van de Minister daartoe behulpzaam om de grens van 10 hectare op te hogen? Ziet de Minister ook andere mogelijkheden om kleine boeren te definiëren, bijvoorbeeld op basis van omzet- of winstgrootte?

Antwoord

Nee, dat is niet mogelijk. De aanpassing heeft een directe werking en geldt voor alle lidstaten. Afzien van de uitvoering of aanpassing van de voorwaarde is geen mogelijkheid. De tekst van de verordening laat de lidstaten geen ruimte om hierin nog een eigen afweging te maken.

De leden van de NSC-fractie vragen of er nog meer geld kan worden verschoven naar de meer duurzame bedrijven. Wil de Minister in Europa bepleiten dat de basispremie mag worden verlaagd ten gunste van eco-vergoedingen? Wil de Minister zich inzetten zodat het geld meer bij de kleinere bedrijven terecht komt en de hoogte van de maximale vergoeding exponentieel verlagen?

Antwoord

Naar aanleiding van het succes van de ecoregeling in 2023 heb ik het GLB-Nationaal Strategisch Plan aangepast zodat er vanaf 2024 meer budget van de basispremie naar de ecoregeling geschoven kan worden in het geval dit nodig is. Wat betreft kleinere bedrijven zie ik naast de bestaande herverdelingspremie in het huidige GLB geen mogelijkheden om een hogere vergoeding te geven aan kleine bedrijven dan aan grotere bedrijven. Wel kan Nederland voor de volgende GLB-periode (2028–2034) opnieuw een positie bepalen ten aanzien van deze vraagstukken.

Op welke manieren denkt de Minister de omslachtige administratieve rompslomp te kunnen verminderen?

Antwoord

Het verminderen van administratieve rompslomp heeft continue de aandacht van mijn ministerie en de RVO. Hergebruik van gegevens en het optimaal benutten van moderne technieken staan daarbij centraal.

Bodemberoerende visserij

De leden van de NSC-fractie lezen op 16 april jongstleden in de Volkskrant dat «beschermd natuurgebieden in de Nederlandse kustwateren krijgen bijzonder veel te maken met sleepnetvisserij. Het aantal visuren in Natura 2000-gebied is hier bijna net zo groot als in zes andere Europese landen bij elkaar.» In het Noordzeeakkoord zijn afspraken gemaakt over de

bescherming van deze gebieden. Hierin is gezamenlijk besloten om 15 procent van de natuurgebieden in 2030 te sluiten voor visserij. Deze leden staan hierachter. Geldt dit ook voor de Minister?

Antwoord

In het Noordzee Akkoord (NZA) is inderdaad afgesproken om 15% van de Noordzee in 2030 te vrijwaren van bodemberoerende visserij. Al geruime tijd werkt het kabinet aan de afspraken die zijn gemaakt in het NZA. Momenteel geldt in 5% van de beschermde gebieden op zee maatregelen om bodemberoerende visserij te weren. Zoals in het NZA afgesproken, werk ik nu aan het verhogen naar 13,7%. Het hiervoor noodzakelijke maatregelenpakket hoop ik dit jaar bij de Commissie in te dienen. Daarnaast moet er nog 1,3% aanvullend worden aangewezen om tot de 15% te komen. Momenteel wordt samen met de NZO partners gewerkt aan het zoeken naar de resterende 1,3%. Ik hoop dat het NZO dit jaar met een advies komt over de realisatie van deze 1,3%.

Kan de Minister aangeven wat er momenteel wordt gedaan aan bescherming van de gebieden die gesloten zouden moeten zijn voor bodemberoerende visserij?

Antwoord

Momenteel is 5% van de Nederlandse Noordzee gevrijwaard van bodemberoerende visserij. Om te voorkomen dat hier alsnog wordt gevestigd en hierop toezicht te kunnen houden geldt een aantal verplichtingen, zoals dat de minimale vaarsnelheid van vissersvaartuigen bij doorvaart door deze gebieden zes knopen moet zijn en alle netten opgeborgen moeten zijn. Daarnaast is het verplicht om de VMS-pingfrequentie te verhogen naar eens per tien minuten, in plaats van eens per dertig minuten. Al deze verplichtingen zijn in werking getreden op 8 maart 2023 en opgenomen in de gedelegeerde handeling van de Commissie waarover ik u eerder heb geïnformeerd. Deze verplichtingen zijn van belang om toezicht en handhaving door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) te kunnen laten plaatsvinden. Zoals aangegeven in het antwoord op de vorige vraag, loopt voor andere gebieden de procedure om te komen tot dergelijke beschermingsmaatregelen nog.

Heeft de kustwacht inmiddels deze gebieden op de radar gemarkeerd?

Antwoord

De gebieden waar bovenstaand verbod en verplichtingen gelden staan bij de kustwacht op de radar.

Hoe wordt een overtreding op dit moment afgehandeld?

Antwoord

De NVWA is belast met de uitvoering, het toezicht en de handhaving. Regulier toezicht op visserijactiviteiten in de beschermde gebieden wordt uitgevoerd volgens het jaarplan van de NVWA. Via VMS (Vessel Monitoring System) en AIS (Automatic Identification System), zee-inspecties en inspecties vanuit de lucht wordt gecontroleerd of verboden visserijactiviteit in de betreffende gebieden plaatsvindt. Indien er een overtreding wettig en overtuigend kan worden aangetoond, treedt de NVWA handhavend op.

Indien een vissersvaartuig bijvoorbeeld een beheerzone in vaart, wordt dit gesignaleerd middels VMS door medewerkers van het Fishery Monitoring Centre (FMC), zijnde het Visserijcontrolecentrum (VCC) te Echt en/of in afstemming met de Handhavingdesk (HHD) van de Kustwacht.

Om de toezichhoudende taak van de NVWA vorm te geven werkt de NVWA samen met de Kustwacht. Dit wil zeggen dat de Kustwacht dient als «platform» voor de NVWA om te kunnen handhaven op de Noordzee. De NVWA plant met de Kustwacht de inzet van haar vaartuigen en vliegend materieel om visserijcontroles op zee te realiseren.

Zijn er voldoende middelen voor beschikbaar?

Antwoord

Met de inzet van middelen van de Kustwacht en de NVWA kan op een voldoende efficiënte manier toezicht gehouden worden in Natura2000-gebieden.

Garnalenvisserij

De leden van de NSC-fractie hebben notie genomen van de berichtgeving van Albert Heijn dat ze stoppen met de import van garnalen waarvan ogen worden afgeknipt. Dit soort ondiervriendelijke praktijken zien deze leden vaak bij de import van voedsel. Dit terwijl wij hier in de Noordzee heerlijke en voedzame garnalen hebben voor eigen consumptie. Deelt de Minister de mening dat lokale productie en consumptie van garnalen de voorkeur zou moeten hebben? Wat kan de Minister doen om dit te bevorderen?

Antwoord

Het advies van het Voedingscentrum is om één keer per week vis te eten. Ik vind het belangrijk dat we meer vis van dichtbij gaan eten en wat mij betreft vooral vis, schaal- en schelpdieren die gevangen worden in Nederlandse en ons omringende wateren. Niet alle soorten zijn even duurzaam en het is belangrijk dat de winning van deze mariene eiwitten plaatsvindt binnen de ecologische draagkracht. Daarom zet ik mij in om de winningsmethoden waar nodig verder te verduurzamen. Voorts wil ik in kaart laten brengen wat de voetafdruk van mariene eiwitten is om voedsel van land en zee beter te kunnen vergelijken.

Over wat er nodig is om meer vis uit de wateren in onze regio te consumeren ga ik in gesprek met de sector, want daar ligt een belangrijke rol voor hen. Waar nodig en passend kunnen we daarbij als overheid ondersteunen. Dat is onderdeel van de uitvoeringsagenda van de Visie voedsel uit zee, waarvan ik heb aangegeven dat dit aan het nieuwe kabinet is.

De leden van de NSC-fractie zien de problemen in de garnalenvisserij. Deze sector heeft het echt heel zwaar, naast hoge brandstofprijzen, een lage garnalenvangst hebben de vissers ook nog te maken met stikstofnormen. Deze leden vragen de Minister om de katalysator voor vissersschepen te normeren. Elke dieselmotor moet er een hebben. Deze regel is nu uitgesteld tot 31 december 2024. Is de Minister van plan deze hierna wel te verplichten? Komt er dan ook een subsidiemogelijkheid voor alle garnalenvissers die om willen schakelen?

Antwoord

Er komt inderdaad veel op de garnalensector af. Een groot deel van de garnalenvissers heeft reeds een katalysator aangeschaft om de stikstofuitstoot te verminderen en heeft daar ook subsidie voor ontvangen. Overigens kan een visser er ook voor kiezen geen katalysator aan te schaffen, dit is geen verplichting. Dit kan wel gevolgen hebben voor de tijd die hij op zee mag doorbrengen, doordat hij meer stikstof uitstoot. Ik zie de mogelijkheid om deze subsidieregeling nogmaals open te stellen voor de garnalenvissers die hier nog geen gebruik van hebben gemaakt.

De leden van de NSC-fractie lezen dat er in sommige gebieden urenormeringen bestaan voor het vissen op garnalen. De garnalenvisserij op het Wad en de Noordzeekust moet krimpen om de onderwaternatuur te laten herstellen, is een van de adviezen uit de evaluatie van het natuurbeheer in beide Natura 2000 gebieden in opdracht van Rijkswaterstaat. Deze leden vernemen graag wat de Minister hier van vindt.

Antwoord

In de voorgaande natuurvergunning is de garnalensector gelimiteerd tot een specifiek aantal «ecologische visuren» per Natura 2000-gebied. In de nu voorliggende nieuwe vergunningaanvragen heeft de sector zelf een specifiek maximaal aantal ecologische visuren per Natura 2000-gebied aangevraagd. In de nieuwe vergunning zal een individuele garnalenvisser daarnaast (in verband met de stikstofeisen) te maken krijgen met een specifiek aantal toelaatbare vis- en vaaruren per deelgebied in deze Natura2000-gebieden.

Ook werk ik aan een Toekomstvisie voor de garnalensector, met als uitgangspunt een kleinere en duurzame vloot. Daarbij betrek ik ook de evaluaties van de Natura 2000-beheerplannen, waaronder de adviezen over het aantal visuren. Ik werk daarnaast aan een vrijwillige saneringsregeling voor de garnalenvissers.

De leden van de NSC-fractie zijn van mening dat het soms beter is in een heel gebied niet bodemberoerend te vissen en in een ander wat flexibeler te zijn qua visuren. Deelt de Minister de mening dat kwetsbare gebieden, zoals de Waddenzee en een deel van de Voordelta, nu meer ontzien moeten worden van bodemberoerende visserij? Dat wil zeggen gesloten voor garnalenvisserij en dat het dan wenselijk is om een ander gebied juist meer open te stellen om de garnalenvissers de ruimte te geven? Hoe kijkt de Minister aan tegen het sluiten van de Visserij In Beschermde Gebieden (VIBEG)-zone twee?

Antwoord

In het kader van de Natuurcompensatie Voordelta is naar verwachting sprake van een gedeeltelijke sluiting van de Voordelta om dit gebied zo te ontzien van bodemberoerende visserij. Dit is een juridische verplichting als gevolg van de aanleg van de Tweede Maasvlakte waarbij natuurcompensatie moest plaatsvinden. Ik werk samen met de betrokken partijen aan een toekomstvisie voor de garnalensector, met als uitgangspunt een kleinere en duurzame vloot. WECR heeft hiervoor een aantal scenario's bekeken, waaronder het ontzien van kwetsbare gebieden en het aantal visuren. Daarnaast werk ik aan een vrijwillige saneringsregeling voor de garnalenvisserij om de visserijdruk te verminderen en een toekomstperspectief te bieden aan de overblijvende vissers. Een goede onderbouwing van noodzaak van te treffen maatregelen is daarbij belangrijk.

Ik ben niet voornemens om de VIBEG-zone twee gebieden te sluiten voor de garnalenvissers. Ik betrek deze vraag wel bij het traject van de Toekomstvisie garnalen en bij het Beleidskader Natuur Waddenzee, waarbij specifiek wordt gewerkt aan de opgaven om de impact van gebruik, waaronder visserij, op de Waddenzee natuur te verminderen.

Quotum op Pijlinktvis

De leden van de NSC-fractie lezen «Met liefst 56,5 ton noteerde IJmuiden vrijdag 2 februari de grootste aanvoer in 2024 tot nu toe. Gelet op het grote aantal schepen dat momenteel achter pijlinktvis aanzit, kan dit record nog weleens worden verbroken.» Veel van deze inktvis vindt zijn weg naar de Spaanse markt. Deze leden maken zich zorgen over het

gebrek aan beleid rondom de vangst van deze nieuwe soort. Voor de bestaande soorten zijn er goede regels en quota, maar de pijlinktvis valt daar nog niet onder. Is de Minister van plan om ook voor deze nieuwe soort met zijn Brusselse collega's een quotum in te voeren? Zo ja, kan de Minister dit op korte termijn bewerkstelligen, zodat overbevissing wordt voorkomen en we nog generaties van deze culinaire aanwinst kunnen genieten? Wat is het standpunt van andere lidstaten hierover?

Antwoord

Er is op dit moment inderdaad geen quotum voor inktvis in Europese wateren, waardoor het gaat om een niet-gequoteerde soort. Momenteel is een toename van de aanvoer van inktvis zichtbaar. Ten algemene worden bestandsmaatregelen altijd ontwikkeld op basis van wetenschappelijk advies. De wetenschappelijke basis om inktvis en andere niet-gequoteerde soorten duurzaam te beheren is nu nog niet volledig of ontbreekt. Het is aan de Commissie en lidstaten om samen tot goede beheersmaatregelen te komen. Dit kan breder zijn dan enkel het bepalen van vangstquota. In de Visie voedsel uit zee en grote wateren geef ik daarom aan dat het ook voor niet-gequoteerde soorten, waar de inktvis onder valt, nodig is om te werken aan een wetenschappelijke basis om te kunnen besluiten over duurzaam bestandsbeheer voor deze soorten.

Schaal- en schelpdierensector

De leden van de NSC-fractie constateren dat schaal- en schelpdieren in Nederland een duurzaam en gezond onderdeel vormen van het voedingspatroon. Deze mariene eiwitten zijn een belangrijk onderdeel van de eiwittransitie. Deze leden zijn blij te zien dat deze sector een goede plek krijgt in de visie «Voedsel uit zee» en dat mariene eiwit hierin is opgenomen als ruimtelijk nationaal belang. Deze leden vragen de Minister in dat kader om vooruit te denken en te investeren in ontwikkelingskansen van de sector. Deze leden vragen de Minister om samen met de Minister van Infrastructuur en Waterstaat (I&W) te kijken naar het aanwijzen van een stuk kustzone of stukken kustzone gericht op natuurinclusieve schelpdierkweek, in overleg met de sector, en bij vergunningen looptijden te hanteren waarbij acht wordt geslagen op de terugverdientijd zodat hier een redelijk verdienmodel tegenover staat.

Antwoord

Aquacultuur in het algemeen en schelpdierkweek in het bijzonder levert een gezond en duurzaam alternatief voor veel andere dierlijke eiwitten. Ruimte voor voedselwinning op zee is een van de drie prioriteiten van de onlangs gepubliceerde Visie voedsel uit zee en grote wateren. Het is dringen op de Noordzee door de realisatie van nieuwe windparken, ruimte voor natuurherstel en toenemende scheepvaartbewegingen. Echter, ook de voedselwinning verdient in mijn ogen een plek. Ik wil dit onder meer faciliteren door mogelijkheden te onderzoeken voor schelpdierkweek in de kustzone. In afstemming met de Minister van Infrastructuur en Waterstaat zijn hiertoe inmiddels ontheffingen en vergunningen verleend, waardoor een praktijkproef om mosselen te kweken in de waterkolom van de Zeeuwse Voordelta in september 2023 is gestart. De komende jaren zal in deze pilot worden onderzocht of het technisch en financieel-economisch haalbaar is om natuur-inclusieve mosselen te kweken in de dynamische omgeving van de Voordelta. De verwachting is dat de resultaten van deze pilot over twee á drie jaar bekend zullen zijn. Mede afhankelijk hiervan zal in afstemming met de Ministers van Infrastructuur en Waterstaat en Natuur en Stikstof in 2025/2026 worden gezien of deze proef een vervolg kan krijgen. Ook medegebruik van windparken op de Noordzee creëert nieuwe mogelijkheden voor voedselwinning met zowel schelpdierkweek als passieve visserij. Er lopen op dit moment dus verschillende onder-

zoeken en pilots naar passieve visserij en aquacultuur als vormen van medegebruik. Op basis van het onlangs geactualiseerde schelpdierbeleid zullen mogelijkheden worden geboden voor nieuwe ontwikkelingen en activiteiten, waaronder schelpdierkweek in de Noordzee, waarbij een reële terugverdiendtijd in de afweging zal worden meegenomen.

Ontmanteling van windpark en herbestemming voor voedselproductie en biodiversiteit

De leden van de NSC-fractie zijn op de hoogte van de geplande ontmanteling van Offshore Windpark Egmond aan Zee (OWEZ) en windpark Amalia in respectievelijk 2027 en 2028. Dit betekent dat de grote turbines én de blokken cement waar deze op staan gefundeerd worden verwijderd. Echter is over de afgelopen 15 jaar veel natuur ontstaan rondom deze blokken. De fundering van het windpark biedt daarnaast veel andere mogelijkheden. Deze leden vragen de Minister daarom om op een andere manier te ontmantelen en het belang van de natuur voorop te stellen en juist zoveel mogelijk van de stukken hardsubstraat, zoals de fundering en palen, te laten staan.

Antwoord

Deze windparken hebben een vergunning op grond van de Waterwet (thans Omgevingswet), die een opruimplicht kent. Een aantal windparken, waaronder OWEZ, bevindt zich in de reserveringszone voor zandwinning en zal na afloop van de vergunningstermijn weer beschikbaar moeten worden gesteld voor dit nationale belang. De ontmanteling van installaties op zee is verplicht gesteld binnen de OSPAR Decision 98/3 en zorgt ervoor dat de ruimte weer beschikbaar komt voor andere belangen, zoals zandwinning. Nationaal en internationaal speelt de vraag of windparken wel volledig afgebroken moeten worden wanneer waardevolle natuur zich heeft ontwikkeld. OSPAR richt zich de komende jaren op de mate waarin bestaande kaders die ontwikkeld zijn voor de ontmanteling van olie- en gasplatforms ook toepasbaar zijn voor windparken. Hierover zal ook een Nederlands standpunt ontwikkeld worden.

In het buitenland zijn goede ervaringen opgedaan met het project van «rigs to reef». Zo blijft de biodiversiteit behouden, kan het bodemleven voortleven, is er mogelijkheid voor voedselproductie (zeewier, mosselen, krabben), kunnen vissersfamilies daar hun brood mee verdienen en scheelt het vele kosten voor de eigenaren van de windparken. Dat is een win-win-win-winsituatie. De leden van de NSC-fractie vragen de Minister om, samen met de Ministers van I&W en Economische Zaken en Klimaat (EZK) ruimte te maken voor pilots voor een nieuwe bestemming voor windmolens. Zou de Minister hier een voorstel voor willen doen?

Antwoord

Deze optie wordt onderzocht in het kader van de in mijn antwoord op de vorige vraag genoemde verkenning op het beleid van afbraak van windparken.

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

De leden van de D66-fractie hebben met interesse kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad van 29 april 2024 te Luxemburg. Deze leden hebben enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de D66-fractie hebben te beginnen met vragen over een artikel van Follow the Money (21 maart 2024, «Nederland steunt Russische oorlogseconomie met toegenomen export van landbouwmachines en diervaccins» (<https://www.ftm.nl/artikelen/nederlandse->

agrobedrijven-helpen-russische-oorlogseconomie?share=1k1WW6TxAdxp21Hk89I21niezTIKc%2F8YM5Z0UHyb46LQ0XnhKyOXMmZzZBZ398s%3D). Recent is er Europees een beslissing genomen om de import van Oekraïense producten naar Europese landen aan banden te leggen om zo onze boeren te beschermen. Dit is een harde klap voor een land in oorlog, waarvan de waarde van agrarische producten al enorm is afgenomen sinds het begin van de oorlog. Tegelijkertijd heeft Rusland een export van landbouwproducten ter waarde van 23.5 miljard euro, wat volgens Dmitri Medvedev het «stille wapen» is om ander landen afhankelijk te maken van Rusland. Volgens het artikel is deze strategie mede mogelijk gemaakt door de export van Nederlandse innovaties naar Rusland. Nederland wordt zelfs de hofleverancier genoemd. Kan de Minister reflecteren op deze berichtgeving?

De leden van de D66-fractie constateren dat in het artikel belanghebbenden worden beschreven die aangeven dat andere Europese lidstaten hun kans zouden grijpen om dat gat te vullen, als Nederland deze kennis en innovatie niet naar Rusland zou brengen. Deze leden zijn van mening dat Nederland en Europa, Oekraïne onvoorwaardelijk zou moeten steunen. Deze leden zetten dus vraagtekens bij de keuze om de import van Oekraïense landbouwproducten strenger te reguleren ten behoeve van het verdienmodel van de Europese boer. Dat laat onverlet dat deze leden zich bewust zijn van het aangetaste concurrentievermogen van deze boeren. Deze leden zijn van mening dat alternatieve maatregelen hadden moeten worden genomen om onze boeren tegemoet te komen. Er is hier een andere keuze gemaakt. Dat maakt het des te schrijnender dat Nederland parallel daaraan als land en de EU de oorlogseconomie van de agressor in dit conflict steunen. Hoe is het te verklaren dat de EU achter Oekraïne zegt te staan en tegelijkertijd deze export toelaat? Heeft de EC actie ondernomen om hier verandering in te brengen? Kan de Minister toelichten wat hij en het kabinet doen om te voorkomen dat Nederland doorgaat met het steunen van de Russische economie, wat inspanningen op andere vlakken tenietdoen?

De leden van de D66-fractie constateren dat de Nederlandse landbouw ook sierbloemen naar Rusland exporteert en dat dit bijna een kwart van de landbouwproducten vormt die Nederland naar Rusland stuurt volgens het artikel. Deze leden zijn van mening dat het een zeer vreemde gang van zaken is dat we planten die, met de huidige productiewijze, schadelijk zijn voor de Nederlandse bodem, natuur en volksgezondheid exporteren naar een vijandige staat. Kan de Minister hier een reflectie op geven met een overzicht van alle landbouwproducten die Nederland naar Rusland exporteert?

Tevens zien deze leden dat er een exportverbod zit op verschillende producten uit de sierteelt. Kan de Minister toelichten waarom er is gedifferentieerd tussen sierteeltproducten?

Kan de Minister tevens toelichten of er Nederlandse bedrijven zijn die hulp krijgen, dan wel hulp hebben gehad, van de overheid bij de handel met Rusland?

Antwoord

Over de inzet van het kabinet ten aanzien van de autonome tariefmaatregelen is uw Kamer op 1 maart jl. geïnformeerd (Kamerstuk 36 045, nr. 178). Nederland steunt de verlenging van deze maatregelen. Besluitvorming binnen de EU is op het moment van schrijven nog niet afgerond. De Ministers van BZ en voor BHOS doen u ook binnenkort de beantwoording van de Kamervragen van het lid Boswijk (CDA) van 27 maart 2024 (Kenmerk 2024Z05210) over het genoemde artikel toekomen.

Voor een overzicht van de handel tussen Nederland en Rusland en Oekraïne verwijs ik uw Kamer naar het jaarlijkse rapport «de Nederlandse

agrarische sector in internationaal verband, editie 2024» gepubliceerd door Wageningen Economic Research in samenwerking met het Centraal Bureau voor de Statistiek in opdracht van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Het rapport is op 4 maart jl. aan uw Kamer verzonden (bijlage bij Kamerstuk 30 252, nr. 153).

Sinds het vijfde sanctiepakket (van medio 2022) van de EU is de export van onder andere (bloem)bollen, knollen, rozen, rododendrons en azalea's op de lijst gezet van verboden goederen die in het bijzonder zouden kunnen bijdragen tot de versterking van de industriële capaciteit van Rusland. Sancties van de EU en andere landen zijn erop gericht om de Russische oorlogsmachine tegen Oekraïne zoveel mogelijk te belemmeren. Mede onder aanvoering van Nederland, zijn er inmiddels dertien sanctiepakketten aangenomen door de EU. Nederland zet zoals bekend in op aanvullende sanctiemaatregelen en strikte implementatie van de bestaande verboden.

Ten aanzien van Rusland geldt dat Nederland vanwege de Russische aanvalsoorlog tegen Oekraïne de handels- en investeringsbevordering zoals bekend heeft beëindigd en dat handelsbevorderende regelingen op Rusland zijn gesloten. Voor vragen van Nederlandse ondernemers over EU-sancties is het Sanctieloket Rusland bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) opgericht.

De leden van de D66-fractie vragen de Minister uitgebreider te reflecteren op eerdere vragen die zijn gesteld over het feit dat er sierteeltgewassen op de lijst rustgewassen staan. Deelt de Minister de mening dat de lijst rustgewassen in lijn zou moeten zijn met de doelen geformuleerd in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)? Dragen deze gewassen bij aan de bodemkwaliteit? In welke mate heeft de rol van bodemvitaliteit een rol gespeeld bij het kiezen van deze gewassen?

Antwoord

De lijst met rustgewassen is opgesteld ter implementatie van de maatregel «gewasrotatie met rustgewassen» uit het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. De maatregelen in het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn hebben tot doel de uit- en afspoeling van nutriënten naar grond- en oppervlaktewater terug te dringen en zo te voldoen aan de bepalingen uit de Nitraatrichtlijn en bij te dragen aan de doelen met betrekking tot nitraten in grond- en oppervlaktewater uit de Kaderrichtlijn Water.

Het telen van rustgewassen draagt ook bij aan het verbeteren van bodemkwaliteit. Een positief effect op bodemkwaliteit was, naast een beperkte gevoeligheid voor de uitspoeling van stikstof naar het grond- en oppervlaktewater, een voorwaarde voor gewassen om op de lijst met rustgewassen te worden opgenomen. Zo wordt met de maatregel «gewasrotatie met rustgewassen» bijgedragen aan onder andere bodemvruchtbaarheid, waterbergend vermogen, biodiversiteit en koolstofvastlegging. Omdat rooigewassen minder bijdragen aan het verbeteren van de bodemkwaliteit, zijn deze uitgesloten van de lijst met rustgewassen. De basis hiervoor ligt in het programma Slim Landgebruik. De criteria voor de lijst met rustgewassen zijn uitgebreid toegelicht in de toelichting bij de inwerkingtreding van de maatregel.⁴

De teelt van het eerste jaar van sierteeltgewassen staat (met uitzondering van de tulp) op de lijst met rustgewassen die is opgesteld in het kader van de maatregelen gewasrotatie uit het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. In het eerste jaar van de teelt van de siergewassen voldoet de teelt van

⁴ Zie Staatsblad 2022, nr. 546: stb-2022-546.pdf (officielebekendmakingen.nl).

deze gewassen aan de criteria die hiervoor in het kader van het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn zijn gesteld. In het eerste jaar van deze teelt is de nitraatuitspoeling laag en wordt de grond niet bewerkt. Daarom is ook alleen het eerste jaar van deze teelt opgenomen op de lijst met rustgewassen.

Met de maatregel «gewasrotatie met rustgewassen» wordt bijgedragen aan een aantal doelen van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), te weten het verminderen van de uitspoeling van nutriënten naar het grond- en oppervlaktewater en de verbetering van de bodemkwaliteit. Of ook wordt bijgedragen aan andere NPLG-doelen, waaronder de doelen voor de chemische waterkwaliteit en biodiversiteit, verschilt per rustgewas en hangt ook af van andere factoren, waaronder de gebruikte landbouwpraktijk.

Met het 8e Actieprogramma dat eind 2025 moet worden vastgesteld, is er opnieuw een moment om te bepalen welke maatregelen nodig zijn voor het behalen van de doelen van de Nitraatrichtlijn, welke andere doelen bij de afweging worden betrokken en of de lijst met rustgewassen moet en kan worden bijgesteld.

Hoe kijkt de Minister naar het rapport van de Raad voor de leefomgeving en infrastructuur (Rli) waarin wordt beschreven dat het telen van bollen grotere effecten heeft op de bodem dan andere gewassen (Agraaf, 29 juni 2020, «Bloembollenteelt heeft grote effecten op bodem» (<https://www.agraaf.nl/artikel/256116-bloembollenteelt-heeft-grote-effecten-op-bodem/>)? Deelt de Minister de mening dat het een reëel risico is dat bloembollen leiden tot meer normoverschrijdingen in het water (De Bestrijdingsmiddelenatlas, «Geselecteerde ingang: Normoverschrijdingen» (<https://www.bestrijdingsmiddelenatlas.nl/atlas/10/19>)?

Antwoord

Van de teelt van bloembollen is bekend dat het minder gunstige effecten heeft op de bodemkwaliteit dan andere gewassen. Verder worden bij de teelt van bloembollen meer gewasbeschermingsmiddelen gebruikt dan bij andere teelten. Het risico op emissies naar het milieu wordt daarmee groter en ook het risico op meer normoverschrijdingen in onder meer grond- en oppervlaktewater als het landbouwperceel grenst aan een watergang.⁵ Dit betekent dat de sierteeltsector een grotere opgave heeft om binnen de randvoorwaarden van duurzaam bodembeheer en het doelbereik van de Kaderrichtlijn Water te kunnen blijven produceren. Via het Nationaal Programma Landbouwbodems en het Uitvoeringsprogramma Gewasbescherming 2030 draagt de overheid bij aan duurzaam bodembeheer (fysisch, chemisch en biologisch), weerbare teelten en het terugdringen van emissies naar het milieu.

Hoe kijkt de Minister aan tegen de toenemende onrust omtrent het telen van bloembollen (NOS, 18 april 2024, «Omwonenden spannen rechtszaak aan tegen lelieteler in Limburg» (<https://nos.nl/artikel/2517263-omwonenden-spannen-rechtszaak-aan-tegen-lelieteler-in-limburg/>)? Is het in dat kader uit te leggen dat deze gewassen op de lijst met rustgewassen staan?

Antwoord

Ik begrijp de zorgen rondom de mogelijke gezondheidseffecten van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Ik heb daarom het RIVM opdracht gegeven om een achtjarig wetenschappelijk onderzoek uit te voeren naar het verband tussen de blootstelling aan gewasbeschermings-

⁵ Atlas Bestrijdingsmiddelen in oppervlaktewater (bestrijdingsmiddelenatlas.nl).

middelen en verschillende ziektebeelden bij omwonenden en agrarische ondernemers (Kamerstuk 27 858, nr. 644). Verder ben ik bekend met de situatie in Limburg, waarin inwoners van Sevenum een rechtszaak hebben aangespannen tegen een lelieteler. Ik heb vernomen dat de rechter in Roermond over drie weken uitspraak doet in het kort geding. Ik wacht deze uitspraak af, voordat ik me verder over deze situatie uitlaat.

In reactie op een van uw vorige vragen heb ik aangegeven op basis van welke criteria de lijst met rustgewassen tot stand is gekomen. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is geen criterium geweest bij het opstellen van de lijst met rustgewassen in het kader van het mestbeleid. Met het 8e Actieprogramma dat eind 2025 moet worden vastgesteld is er opnieuw een moment om te bepalen welke maatregelen nodig zijn voor het behalen van de doelen van de Nitraatrichtlijn en of de lijst met rustgewassen moet en kan worden bijgesteld.

Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie

De leden van de BBB-fractie hebben de stukken met betrekking tot het schriftelijk overleg over de Landbouw- en Visserijraad op 29 april 2024 met veel interesse gelezen.

De leden van de BBB-fractie zijn verheugd om te lezen dat de EC stappen zet om de GLB regels aan te passen. Ook zijn de leden verheugd om te lezen dat de EC op korte termijn de administratieve lasten en regeldruk in de landbouwsector wil verlagen.

De leden van de BBB-fractie vragen de Minister of hij op de hoogte is van het bericht van het bestuur van Waterschap Brabantse Delta omtrent een goedgekeurd voorstel waarin het zijn sloten ter beschikking stelt voor de GLB aangifte van aanliggende telers. Deze leden horen graag de mening van de Minister over het recent goedgekeurde voorstel van het Waterschap Brabantse Delta. Ziet de Minister mogelijkheden om dit initiatief te bevorderen in andere waterschappen, gezien de potentiële voordelen voor landbouwverduurzaming?

Antwoord

Onder voorwaarden kunnen agrariërs landschapselementen meenemen in hun aanvraag. Dit geldt ook voor landschapselementen van derden, als daar de correcte toestemming voor is gegeven. Het is aan de agrariër en de eigenaar van de desbetreffende percelen om hier duidelijke afspraken over te maken. Het is derhalve aan de waterschappen om hier een afweging in te maken.

De leden van de BBB-fractie hebben een vraag over de uitvoering van de motie van de leden Van der Plas en Pierik (Kamerstuk 36 410 XIV, nr. 83) over het streven naar een herziening van het Europese beleid om ruimte te bieden voor de pulsvisserij. De Minister schrijft dat Nederland het opheffen van het pulsverbod als prioriteit heeft aangedragen in de raad. Deze leden zouden van de Minister graag nog duidelijkheid krijgen over de reactie van de verschillende lidstaten op de vraag van Nederland. Aansluitend daarbij zouden deze leden graag van de Minister een inschatting krijgen van de kans van slagen van de oproep van Nederland. Als de Minister de kans op het opheffen van het pulsverbod naar aanleiding van de oproep van Nederland nog altijd klein acht, horen deze leden bovendien graag wat eventuele vervolgstappen van de Minister zullen zijn.

Antwoord

Tijdens de informele Visserijraad van 24 en 25 maart jl., waar lidstaten gevraagd is om prioriteiten voor de toekomst van het Gemeenschappelijk Visserijbeleid (GVB) aan te dragen, heeft Nederland het opheffen van het pulsverbod als één van de prioriteiten benoemd. Hiermee is uitvoering gegeven aan de aangenomen motie van de leden Van der Plas en Pierik over het streven naar een herziening van het Europees beleid om ruimte te bieden voor pulsvisserij (Kamerstuk 36 410 XIV, nr. 83). Het Nederlandse standpunt op pulsvisserij is bekend bij andere lidstaten en de Commissie en hier is tijdens de informele Visserijraad dan ook niet op gereageerd door andere partijen. Het draagvlak voor pulsvisserij blijft onverminderd klein en ik acht de kans van slagen van deze oproep dan ook niet groot. Mogelijk geven de Europese verkiezingen aanleiding tot verschuivingen in het draagvlak, maar ook die kans acht ik niet groot. Ik volg de ontwikkelingen op dit punt nauwgezet.

De leden van de BBB-fractie hebben wat betreft de visie «voedsel uit zee en grote wateren» ook nog een aantal vragen. De leden van de BBB-fractie constateren dat de Nederlandse visserijvloot vrijwel geheel uit schepen bestaat die in bezit zijn van de opvarende bemanning: kleine gezinsbedrijven die voorzien in hun eigen onderhoud, terwijl zij Nederland voorzien van belangrijk, gezond en duurzaam voedsel. Dat zijn twee belangrijke redenen om deze sector te steunen en stimuleren: Nederland is trots op haar traditionele gezinsbedrijven en het is belangrijk om de Nederlandse bevolking te blijven voorzien van deze belangrijke voedselbron.

De leden van de BBB-fractie constateren dat uit de visie «voedsel uit zee en grote wateren» desondanks blijkt dat het ondernemerschap van vissers nog steeds meer en meer wordt bedreigd door de bouw van windmolens op zee. In de visie wordt geschreven dat wordt onderzocht hoe de visserij in windmolenparken mogelijk kan worden gemaakt. Heeft de Minister al meer concrete plannen of voorstellen, die ook door de sector worden onderschreven als een mogelijke oplossing? In hoeverre wordt de visserijsector betrokken bij het bedenken en ontwikkelen van plannen en voorstellen om de visserij in windmolenparken mogelijk te maken?

Antwoord

In de visie staat het belang van voedselwinning uit zee centraal. Als het gaat om visserij in windparken, maak ik onderscheid tussen visserij met passieve en actieve technieken. Op dit moment is passieve visserij toegestaan als vorm van medegebruik in windparken. Actieve visserij valt niet onder de toegestane vormen van visserij. Vorig jaar zijn in opdracht van mijn ministerie in windenergiegebied Borssele vier verschillende visserijtechnieken getest: handlijn, jiggen, korven en staandwant. Dit jaar worden er aanvullende testen uitgevoerd met staandwant. Deze testen worden geleid door Wageningen Marine Research die hiervoor een focusgroep van beroepsmatige passieve vissers heeft opgezet. Deze vissers hebben sterk bijgedragen aan het selecteren van de te testen tuigen en zijn ook ingezet voor het uitvoeren van de testen. Daarnaast is in opdracht van mijn ministerie onlangs een bijeenkomst georganiseerd waarin innovatieve vissers en windparkexploitanten ideeën hebben verkend als het gaat om wat er nog meer mogelijk zou zijn op het gebied van passieve visserij en aquacultuur binnen windparken.

Gaat het om de mogelijkheden voor actieve visserij in windparken, dan ben ik recent gestart met het onderzoeken onder welke voorwaarden dit kan en haalbaar is, passend binnen de ecologische draagkracht van de Noordzee. Uiteraard worden de vissers en andere relevante sectoren hierbij betrokken. Om het belang van visserij steviger en beter gemoti-

veerd mee te kunnen wegen bij de ruimtelijke planning, gaat de overheid het belang beter onderbouwen en vastleggen in beleid. Dan kijken we bijvoorbeeld naar de bijdrage van visgronden aan de totale voedselproductie uit zee, naar de rol die het gebied speelt bij de duurzame voedselwinning, naar de rol die het gebied speelt voor de instandhouding van een robuuste sector en de impact op de keten en gemeenschappen.

De leden van de BBB-fractie horen daarnaast graag van de Minister of er maatregelen mogelijk zijn om de bouw van windmolenparken te voorkomen of aan te passen, als met de bouw de visserijsector nog verder zou worden ingedamd?

Antwoord

De bouw van windparken op zee is belangrijk om Nederland onafhankelijke, duurzame energie te leveren. Het kabinet heeft daarvoor met het Programma Noordzee 2022–2027 ruimte voor windenergiegebieden aangewezen. Daarbij is met een maatschappelijke kosten-batenanalyse een afweging gemaakt van alle belangen op zee, ook die van visserij. Een aantal eerder aangewezen, maar nog niet benutte windenergiegebieden is toen niet herbevestigd, onder andere vanwege visserijbelangen.

Volgend op het aanwijzen van de windenergiegebieden heeft de Minister voor Klimaat en Energie een plan voor de ontwikkeling van deze gebieden aan uw Kamer aangeboden: de aanvullende routekaart windenergie op zee (Kamerstuk 33 561, nr. 53). Het doel hiervan is om rond 2030 circa 21 gigawatt productiecapaciteit op zee te realiseren. De windgebieden voor deze 21 gigawatt zijn in het Programma Noordzee vastgelegd. Een deel van de vergunningen voor deze windparken is al via kavelbesluiten en tenders verleend. De Minister voor Klimaat en Energie heeft in het verlengde aan TenneT opdracht gegeven de netaansluitingen voor al deze windenergiegebieden aan te leggen. Tennet is daarvoor, in opdracht van het kabinet, reeds verplichtingen aangegaan, gezien de doorlooptijd van 8–10 jaar voor deze projecten. Indien deze infrastructuur niet wordt benut, zal de Staat als opdrachtgever en aandeelhouder van TenneT verantwoordelijk zijn voor deze rekening.

Sectoren hebben inspraak in de voorbereiding van de windparken via bijvoorbeeld het Noordzeeoverleg en via zienswijzen op de kavelbesluiten. Om het belang van visserij steviger en beter gemotiveerd mee te kunnen wegen bij de ruimtelijke planning, gaat de overheid het belang beter onderbouwen en vastleggen in beleid. Dan kijken we bijvoorbeeld naar de bijdrage van visgronden aan de totale voedselproductie uit zee, naar de rol die het gebied speelt bij de duurzame voedselwinning, naar de rol die het gebied speelt voor de instandhouding van een robuuste sector en de impact op de keten en gemeenschappen. Voorts lopen er praktijkproeven en onderzoeken voor passieve visserij en worden de mogelijkheden voor actieve visserij onderzocht (zie ook het antwoord op de vorige vraag).

De leden van de BBB-fractie hebben tot slot een aantal vragen met betrekking tot de berichtgeving dat de Minister dit jaar geen vrijstelling heeft verleend voor de middelen Tracer en Exirel. Deze middelen zijn essentieel voor de kersenteelt in Nederland voor de bestrijding van de suzuki-fruitvlieg. Is de Minister bekend met het feit dat deze middelen wel zijn toegestaan in onder andere buurlanden België en Duitsland? Deelt de Minister de mening dat het niet verlenen van een vrijstelling resulteert in een ongelijk speelveld voor de Nederlandse kersentelers? Kan de Minister aangeven welke stappen er op korte termijn worden genomen om de kersentelers te ondersteunen en ervoor te zorgen dat de Nederlandse kersenteelt niet ten onder gaat aan de suzuki-fruitvlieg? Is de Minister bereid om op de Landbouw- en Visserijraad op 29 april 2024 in gesprek te gaan met de Belgische en Duitse collega-ministers om te luisteren naar de argumenten voor het toestaan van deze middelen, om

vervolgens het niet toestaan van deze middelen in Nederland te heroverwegen?

Antwoord

Ik werk op een ordentelijke wijze samen met betrokken partners en instanties, op basis van de meest actuele inzichten en informatie, aan besluitvorming over deze vrijstellingen op korte termijn.

Vragen en opmerkingen van de leden van de PvdD-fractie

De leden van de PvdD-fractie hebben kennisgenomen van de geannoteerde agenda van de Landbouw- en Visserijraad van 29 april 2024. Deze leden hebben daarover nog enkele vragen.

Vleesreclames

De leden van de PvdD-fractie hebben met ontsteltenis kennisgenomen van het bericht dat de Europese subsidies voor vlees- en zuivelreclames is verdubbeld ten opzichte van 2022 (Nieuwe Oogst, 17 april 2024, «Europese subsidie voor vleescampagnes verdubbeld» (<https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2024/04/17/Europese-subsidie-voor-vleescampagnes-verdubbeld>) (Dier & Recht, 17 april 2024, «Miljoenen euro's meer subsidie naar vlees- en zuivelreclames» <https://www.dierenrecht.nl/nieuwsartikelen/miljoenen-euros-meer-subsidie-naar-vlees-en-zuivelreclames>). Kan de Minister aangeven wat hij ervan vindt dat er 46 miljoen euro aan belastinggeld is gebruikt voor het promoten van de consumptie van vlees en zuivel? Deelt de Minister de mening dat dit het kabinetsbeleid op het gebied van de eiwittransitie saboteert?

Antwoord

Ik ben voorstander van het afschaffen van het EU-Promotiebeleid voor reguliere landbouwproducten omdat ik vind dat de sector en ondernemers hiervoor in beginsel zelf verantwoordelijk zijn. Zolang het EU-Promotiebeleid echter bestaat, ben ik van mening dat dit beleid volledig in lijn moet zijn met ander EU-beleid, zoals de van-Boer-tot-Bord-strategie en het Europees Kankerbestrijdingsplan. Daarom ben ik van mening dat alleen duurzaam geproduceerde en gezonde producten gebruik zouden moeten kunnen maken van subsidie uit het EU-Promotiebeleid. In lijn met de motie Wassenberg/Van Raan (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1565) vind ik dat subsidie uit het EU-Promotiebeleid voor de promotie van vleesproducten in geen geval mogelijk moet zijn. In dat opzicht vind ik het teleurstellend, ook in het licht van de eiwittransitie, dat een deel van het in 2023 beschikbare Europese subsidiebudget wordt besteed aan de promotie van vlees.

De leden van de PvdD-fractie wijzen op de aangenomen motie van de leden Wassenberg en Van Raan (Kamerstuk 21 501-20, nr. 1565) die de regering verzoekt zich actief te verzetten tegen deze Europese subsidies. Kan de Minister aangeven wanneer hij voor het laatst in Europa kenbaar heeft gemaakt dat hij tegen deze subsidies is? Op welke manieren heeft de Minister geprobeerd om ervoor te zorgen dat er zo snel mogelijk een einde komt aan deze subsidies?

Antwoord

Tijdens de Landbouw- en Visserijraad van 23 en 24 oktober jl. heb ik ingebracht dat ik van mening ben dat het EU-Promotiebeleid in zijn huidige vorm afgeschaft dient te worden (Kamerstuk 21 501-32, nr. 1598). Al sinds 2014 dragen mijn ambtsvoorgangers en ik dit standpunt bij iedere geschikte gelegenheid uit. In het Comité Gemeenschappelijke Marktordening geeft Nederland bij stemmingen sinds die tijd een negatief

advies over het jaarlijkse werkprogramma van het EU-Promotiebeleid. De meest recente stemming vond plaats in oktober 2023. Veel lidstaten vinden het EU-Promotiebeleid echter een belangrijk programma, waardoor het in zijn huidige vorm wordt voortgezet.

De leden van de PvdD-fractie vragen of de Minister de mening deelt dat, gezien het feit dat de subsidies zijn verdubbeld, er meer moet gebeuren om een einde te maken aan deze subsidies? Is hij bereid om actief steun te vergaren bij lidstaten? Is de Minister bereid om op zeer korte termijn bij een Landbouw- en Visserijraad zijn ongenoegen over deze subsidie (en de verdubbeling van het bedrag) uit te spreken? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Het budget van het EU-Promotiebeleid kent geen verdeling naar lidstaat en, voor een groot deel van het budget, geen verdeling naar sector. Per jaar wisselt daarom het toegekende subsidiebudget per land en per sector. Aangezien ik recent nog over dit onderwerp heb gesproken in de Landbouw- en Visserijraad en Nederland zich in het Comité Gemeenschappelijke Marktordening hierover heeft uitgesproken, vind ik het nu niet zinvol om dit opnieuw ter sprake te brengen. Andere lidstaten en de Commissie zijn op de hoogte van mijn standpunt.

De leden van de PvdD-fractie vragen de Minister tevens of hij een overzicht kan geven van welke andere lidstaten een einde willen aan deze subsidies en welke andere lidstaten juist veel waarde hechten aan het besteden van belastinggeld aan het stimuleren van de consumptie van dierlijke producten?

Antwoord

In de Landbouw- en Visserijraad en in het Comité Gemeenschappelijke Marktordening geeft een groot deel van de lidstaten aan van mening te zijn dat het EU-Promotiebeleid geen producten en sectoren mag uitsluiten. Het Nederlandse standpunt om subsidie voor de promotie van vleesproducten af te schaffen, vindt bij andere lidstaten weinig weerklank.

Garnalen

De leden van de PvdD-fractie wijzen de Minister op het bericht dat de Albert Heijn stopt met de verkoop van garnalen met afgeknipte ogen (AD, 12 april 2024, «Albert Heijn stopt met verkoop van garnalen met afgeknipte ogen» (<https://www.ad.nl/binnenland/albert-heijn-stopt-met-verkoop-van-garnalen-met-afgeknipte-ogen~ac09e490/>)). Kan de Minister aangeven wat er door hem heen ging toen hij de beelden van de Keuringsdienst van Waarde zag, waarop te zien is dat een garnaal vlak na het afknippen van het oog terugdeinst, gedesoriënteerd is en met de pootjes op de plek blijft voelen waar het oog eerst zat (Keuringsdienst van Waarde, oktober 2022, «Kweekgarnaal» (<https://npo.nl/start/serie/keuringsdienst-van-waarde/seizoen-22/kweekgarnaal/afspelen/>))? Wat vindt de Minister ervan dat ogen van garnalen worden afgeknipt zodat ze zich sneller voortplanten?

Antwoord

Naar aanleiding van de betreffende uitzending van de Keuringsdienst van Waarde heb ik in oktober 2022 Kamervragen ontvangen. In mijn reactie heb ik u destijds aangegeven dat ik de beelden onaangenaam vind en dat ik de emotie van deze praktijk deel. Voor het overige verwijs ik u verder naar de eerdere beantwoording (Aanhangsel Handelingen II 2022/23, nr. 768).

Kan de Minister bevestigen dat in Nederlandse supermarkten garnalen worden verkocht waarbij deze praktijk wordt toegepast? Deelt de Minister de mening dat het onethisch is om op een dergelijke manier met dieren om te gaan?

Antwoord

In Nederland worden er geen garnalen gekweekt voor consumptie en vindt deze praktijk niet plaats. Ik heb geen gegevens over welke aquacultuurinrichtingen in het buitenland deze praktijk toepassen, maar ik ben mij bewust dat deze praktijk wordt toegepast bij kweek zoals die veelal buiten Europa plaatsvindt. Dit betekent dat het aannemelijk is dat in Nederland garnalen worden verkocht die afkomstig zijn van aquacultuurinrichtingen waar dit plaatsvindt. Voor mijn oordeel hieromtrent verwijs ik u naar de voorgaande vraag en de eerdere beantwoording van Kamervragen hierover.

Deze leden vragen de Minister welke mogelijkheden hij heeft om de verkoop van deze mishandelde garnalen in Nederland te verbieden? Is de Minister bereid hier werk van te maken? Zo nee, waarom niet? Is de Minister tevens bereid zich in Europa uit te spreken voor een Europees verbod op de verkoop van deze mishandelde garnalen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

Het is op grond van nationale regelgeving, voor zover mijn bevoegdheden reiken, niet mogelijk om een verkoopverbod voor op deze wijze behandelde garnalen in te stellen. Overigens valt de regelgeving over handel en import en de inzet hiervan in EU-verband van voedingsmiddelen niet onder mijn bevoegdheden maar onder die van de Minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Los daarvan kunnen supermarktketens de afweging maken om geen garnalen te verkopen die afkomstig zijn van kwekerijen waarbij de oogsteeltjes van vrouwelijke garnalen worden afgesneden. Het is goed om vast te stellen dat deze weging van dierenwelzijnsaspecten voor de betreffende supermarktketen reden is geweest om deze garnalen niet meer in hun verkoopassortiment op te nemen.

Nieuwe Genomische Technieken

De leden van de PvdD-fractie hebben kennisgenomen van de reactie van de Minister op de motie van het lid Kostić (Kamerstuk 36 410 XIV, nr. 89) over niet instemmen met het Commissievoorstel over nieuwe genomische technieken voordat het onderzoek daarnaar is afgerond en de resultaten ervan zijn gewogen. Deze leden lezen dat de Minister aangeeft dat hij bij de EC zal blijven aandringen om de studie naar intellectueel eigendom op plantveredeling te versnellen. Deze leden wijzen de Minister erop dat de motie de Minister expliciet verzoekt om niet in te stemmen met het commissievoorstel over nieuwe genomische technieken voordat het onderzoek is afgerond en de resultaten zijn meegewogen. Dat is niet hetzelfde als alleen pleiten voor het versnellen van de studie. Deze leden vragen de Minister toe te zeggen dat hij de motie zal uitvoeren. Heeft de Minister bij de Landbouw- en Visserijraad van 26 maart 2024, waar dit onderwerp werd besproken, aangegeven dat Nederland niet zal instemmen met het voorstel voordat het onderzoek is verschenen en de resultaten zijn meegewogen, conform de aangenomen motie? Zo nee, kan de Minister toezeggen dat hij dit op korte termijn alsnog zal doen? Zo nee, waarom niet?

Antwoord

De motie van het lid Kostić vraagt het volgende: «verzoekt de regering niet in te stemmen met het Commissievoorstel over nieuwe genomische

technieken (NGT) voordat het onderzoek naar de impact op boeren en kleine veredelaars is afgerond en de resultaten zijn meegewogen.»

In mijn brief (Kamerstuk 22 112, nr. 3920) geef ik aan dat deze impact reeds is onderzocht⁶ en is meegewogen in de Nederlandse positie. In dezelfde brief benoem ik een studie van de Commissie over intellectueel eigendom. Deze heeft echter geen directe relatie tot het NGT-voorstel en wordt daarom niet genoemd in het NGT-voorstel. Het kader van deze studie is dan ook anders dan de impact van het NGT-voorstel op boeren en kleine veredelaars. Deze studie is, zoals genoemd in mijn brief, deel van een breed marktonderzoek, waarbij de gehele plantveredeling (los van de precieze techniek die daarvoor gebruikt wordt) door de Commissie onder de loep zal worden genomen. De uitkomsten van deze studie worden in de Raad voor Concurrentievermogen behandeld en niet in de Landbouw- en Visserijraad. Uw Kamer vraagt mij om deze tweede studie ook mee te laten wegen in de beoordeling van het NGT-voorstel, wat verder gaat dan waar de motie-Kostic mij toe oproept («voordat het onderzoek naar de impact op boeren en kleine veredelaars is afgerond en de resultaten zijn meegewogen»). Ik kan uw Kamer dat derhalve niet toezeggen en heb dit niet meegenomen als inzet bij de afgelopen Landbouw- en Visserijraad. Het is onverstandig om een dergelijke voorwaardelijke eis te verbinden aan de publicatie van een studie die niet over het NGT-voorstel gaat. Een dergelijke eis zou tegen de inzet van het kabinet ingaan en kan het wetgevingsproces in Brussel verstoren. Bovendien tonen wij ons als Nederland in dat geval een onbetrouwbare onderhandelingspartner. Indien er aanbevelingen uit deze studie komen om zaken in wetgeving aan te passen, dan zullen die aanpassingen, gezien het kader van deze studie, naar alle waarschijnlijkheid niet in de NGT-wetgeving plaatsvinden. Het is dus niet logisch hierop te wachten.

Ten aanzien van de zorgen over de rol van intellectueel eigendom in het NGT-voorstel, zeg ik uw Kamer toe dat ik mij er hard voor zal maken dat NGT-planten in het NGT-voorstel niet kunnen worden geëtrooieerd. Ik wil uw Kamer graag attenderen op de brief (Kamerstuk 27 428, nr. 402) in reactie op de motie Herzberger/Meulenkamp (Kamerstuk 36 410 XIV, nr. 81) en de motie De Groot (Kamerstuk 36 410 XIV, nr. 85) waarin deze toezegging staat verwoord.

Vragen en opmerkingen van de leden van de SGP-fractie

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de geannoteerde agenda.

De leden van de SGP-fractie constateren dat er zal worden gesproken over de crisissituatie in de landbouw. Deze leden waarderen de inzet op dit punt. Zij constateren echter ook dat de crisissituatie in eigen land groter wordt gemaakt dan nodig is en vragen, gelet op de urgentie en het ongelijke Europese speelveld, aandacht voor de situatie in de kersenteelt.

De leden van de SGP-fractie maken zich grote zorgen over het voortbestaan van de teelt van kersen in Nederland. Vanwege een negatief advies van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) krijgen telers geen toestemming voor het gebruik van de gewasbeschermingsmiddelen Tracer (ook in de biologische fruitteelt) en Exirel ter bestrijding van de Suzuki-fruitvlieg. Telers in onder meer Duitsland en België mogen deze middelen wel gebruiken, terwijl sprake is van dezelfde Europese richtlijnen en vergelijkbare teeltomstandigheden. Deze leden hebben hier

⁶ Zie deze link voor deze impact analyse.

enkele vragen over. Deelt de Minister de grote zorg over het voortbestaan van de kersenteelt, gelet op het landbouwkundig belang van de genoemde middelen?

Hoe waardeert de Minister het ongelijke speelveld tussen telers in Nederland en hun collega's in omliggende Europese lidstaten?

Klopt het dat het negatieve advies van de NVWA is gebaseerd op nalevingsproblemen in het verleden? Is de Minister bereid de betreffende handhavingsrapportages met de Kamer te delen?

Is de veronderstelling juist dat telers de afgelopen jaren juist geïnvesteerd hebben in nieuwe spuittechnieken om aan de strenge spuitvoorschriften te kunnen voldoen? Hoe wordt recht gedaan aan deze inzet van veel goedwillende telers? Is de Minister bereid in overleg met de sector te bezien hoe voor de start van de bestrijdingsperiode alsnog vrijstelling gegeven kan worden voor gebruik van de genoemde gewasbeschermingsmiddelen, zo vragen deze leden.

Antwoord

Ik werk op een ordentelijke wijze samen met betrokken partners en instanties, op basis van de meest actuele inzichten en informatie, aan besluitvorming over deze vrijstellingen op korte termijn.

Vragen en opmerkingen van de leden van de CU-fractie

De leden van de CU-fractie hebben kennisgenomen van de onderwerpen op de agenda van de Landbouw- en Visserijraad. Deze leden hebben naar aanleiding daarvan enkele vragen.

De leden van de CU-fractie zijn van mening dat de EU in moet blijven zetten op alternatieven voor chemische gewasbescherming. Al is het voorstel voor de Sustainable Use Regulation inmiddels ingetrokken, de urgentie om de ontwikkeling naar meer gebruik van alternatieven zoals biologische gewasbescherming te stimuleren is daarmee alleen maar groter geworden. Deelt de Minister deze mening en is hij bereid dit onderwerp opnieuw op de agenda van de Raad te zetten? Ziet hij kansen om dit samen met andere lidstaten te doen?

Antwoord

Mijn inzet voor het stimuleren van het op de EU-markt brengen van alternatieven voor chemische gewasbeschermingsmiddelen, zoals biologische gewasbeschermingsmiddelen, blijf ik onveminderd voortzetten, ook na het intrekken van het voorstel voor een verordening duurzaam gebruik gewasbeschermingsmiddelen (SUR). Ik wil nu bezien hoe ik met andere lidstaten een kopgroep kan vormen die bij de Commissie aandringt op een nieuw wetgevingsvoorstel waarin het stimuleren van alternatieven een plek krijgt. Ik blijf me ervoor inzetten dat de Commissie, EFSA en de lidstaten tot die tijd blijven werken aan versnelling van toelatingprocedures (binnen de huidige wettelijke kaders).

De leden van de CU-fractie zijn van mening dat «biocontrol» van groot belang is voor een duurzame landbouw. Boeren en telers hebben alternatieven nodig in hun gereedschapskist om plagen en ziektes tegen te gaan. Er was brede politiek steun vanuit verschillende politieke partijen en lidstaten voor een duidelijke definitie van «biocontrol» en die steun zou moeten worden gebruikt om op dit onderwerp in de EU toch stappen vooruit te zetten. Ziet de Minister dat ook zo en welke mogelijkheden ziet hij om de eerste stappen al tijdens de komende Raad te zetten?

Antwoord

Nederland was en is voorstander van een duidelijke definitie van biologische gewasbescherming («biocontrol») in de SUR. De definitie in

het SUR-voorstel was een combinatie van biologische gewasbeschermingsmiddelen en biologische bestrijders (macro-organismen zoals nematoden, roofmijten en sluipwespen) en die definitie wil ik graag hanteren. Dat zou een plek moeten krijgen in een nieuw wetgevingsvoorstel van de Commissie.

De leden van de CU-fractie zouden de Minister ook willen vragen op welke manier hij ervoor zou kunnen zorgen dat de toelating van biologische gewasbeschermingsproducten kan worden versneld. De toelating hiervan op de Europese markt duurt met acht tot tien jaar tenminste twee maal zo lang als in andere landen in de wereld. Dit zet Europese boeren op achterstand. Deelt de Minister deze mening en kan hij dit ook aan de orde stellen?

Antwoord

Ik zet mij ervoor in dat de sector in algemene zin minder afhankelijk wordt van gewasbeschermingsmiddelen, chemisch of biologisch. Ook aan het gebruik van biologische gewasbeschermingsmiddelen kunnen immers risico's zijn verbonden. In dat kader verwijs ik u onder meer naar het jaarplan 2024 van het Uitvoeringsprogramma Toekomstvisie gewasbescherming 2030 (Kamerstuk 27 858, nr. 644). Dat neemt niet weg dat, als gewasbeschermingsmiddelen nodig zijn, de voorkeur wordt gegeven aan laag-risico middelen. Biologische gewasbeschermingsmiddelen worden vaak na een risicobeoordeling ingedeeld als een laag-risico middel. In mijn brieven van oktober 2023 (Kamerstuk 27 858, nr. 640) en januari 2024 (Kamerstuk 27 858, nr. 644) ga ik in op de inzet om de toelating van biologische middelen die goed passen binnen geïntegreerde gewasbescherming op nationaal niveau te verbeteren, bijvoorbeeld met de hulp van het nieuwe verduurzamingsloket gewasbeschermingsmiddelen van het Ctgb en het fonds kleine toepassingen. Het verduurzamingsloket geeft voorrang in het werkproces aan aanvragen voor gewasbeschermingsmiddelen die bijdragen aan de verduurzaming van het Nederlandse gewasbeschermingsmiddelenpakket. Voor mijn inzet op Europees niveau, verwijs ik naar mijn antwoord op de vraag hierover van de leden van uw fractie.

Deze leden constateren dat de EC in juli 2023 zelf al aanbevelingen heeft opgesteld om dit te verbeteren (Council Decision (EU) 2022/2572, 19 december 2022, «requesting that the Commission submit a study complementing the impact assessment of the proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on the sustainable use of plant protection products and amending Regulation (EU) 2021/2115 ([#### Antwoord](https://eur06.safelinks.protection.outlook.com/?url=https%3A%2F%2Ffibma-global.org%2Fwp-content%2Fuploads%2F2023%2F09%2F2023-07-5-EC-additional-study-to-IA-pesticides_sup_commission_response_art-241.pdf&data=05%7C02%7Ch.valk%40tweedekamer.nl%7C66b0fdb343847ffcb1708dc606d2d06%7C238cb5073f714afeaaab8382731a4345%7C0%7C0%7C638491270289243121%7CUnknown%7CTWfPbGZsb3d8eyJWljoIMC4wLjAwMDAiLCJQljoIV2luMzliLCJBTil6lk1haWwiLCJXVCi6Mn0%3D%7C0%7C%7C%7C&sdata=QaLxoqomfUBqWd%2Ba1ttn4CugZMFbGQ6B%2BNLhi8xR%2FW4%3D&reserved=0»). Kan de inzet daarop dan ook doorgaan?</i></p></div><div data-bbox=)

De inzet voor het sneller beschikbaar krijgen van alternatieven voor chemische gewasbeschermingsmiddelen die de Commissie beschrijft in dit rapport (aanvulling op impact assessment bij het SUR-voorstel) gaat enerzijds over lopende initiatieven en anderzijds over aanvullende mogelijkheden voor aanvragers, lidstaten, EFSA en de Commissie.

Met betrekking tot aanvullende mogelijkheden voor Nederland voor het nationale toelatingsbeleid en de inzet van Nederland in Europese context, verwijs ik u naar mijn reactie op de eerdere vragen van de leden van uw fractie.